

ULU ÖNDƏRİN ABİDƏSİ ONUN SƏNƏT HESABATI İDİ

Ulu öndər Heydər Əliyevin Gəncə şəhərində ucaldılmış abidəsinin müəllifi Şərif Şərifovun emalatxanası... Sənət sargısını xatırladır. Kiçik heykəllər, yarımcıq kompozisiyalar sıralanıb. Bir qışa diqqət daha çox cəlb edir. Ulu öndərin heykəlinin müxtəlif formalı kompozisiyalardır. Təxminən 5 dinamik obraz üzərində yaradıcılıq işi aparılıb.

Kompozisiyalara diqqətlə baxdığını görüb, heykəl üzərində işləndirilməyə başladı: "Heydər Əliyevin obrazını yaratmaq çoxdan arzum idi, amma bu iş mənə tapşırılanda sənətkar kimi nə qədər qürur hissi keçirsəm də, əvvəlcə çaşıb qaldım. Dahi rəhbər, ümummilli lider, bütün ömrünü xalq işinə həsr etmiş, Azərbaycanın taleyüklü məqamında siyasi uzaqgörənliyi, qətiyyəti, geniş dünyagörüşü ilə fenomen bir insanın obrazını yaratmaq qarşıda dururdu. Amma təsəllim də vardı, dəfələrlə görüşmüşdüm, söhbətlərim olmuşdu. Bütün bunlara baxmayaraq, o böyük şəxsiyyətin keşmə-keşli, siyasi tələblərlə zəngin həyatı, ölkəmiz üçün çətin, taleyüklü məqamlarda uzaqgörən müdrik siyasi, titənlik fəaliyyəti məsuliyyət hissini artırır. Abidədə o böyük insana məxsus dərin yaddaş, iti mantıq, mürəkkəb siyasi situasiyalarda qəti və düzgün qərar vermək qabiliyyəti, intellektual gücü, sakit və qayğıkeş rəhbərlik xüsusiyyəti öz əksini tapmalı idi. Abidə qoyulduğu şəhərin əbədi vətəndaşı, insanların səcdəgahıdır. Onun həyatı, tarixi fəaliyyəti və təcrübələri xalqımızın təkcə bu günü deyil, işıqlı sabahı üçün də örnəkdir, geniş perspektivlər açıq və millətimizin gələcəyinə böyük nikbinlik yaradır.

Abidədə bütün həyatını xalqa həsr edən dahi şəxsiyyətin obrazını yaratmaq tələb olunurdu.

Yaradıcılıq işi haqqında aramla danışır, hiss edirsən ki, ulu öndərə keçirilən görüşlər, tələyin qismət etdiyi söhbətləri xatırlayır. Hiss edirsən ki, o illərin, o görüşlərin xatirəsinə dalıbs.

İlk dəfə 1969-cu ildə Moskvada təhsil alan azərbaycanlı tələbələri görüşü zamanı ünsiyyətdə oldu. Deyir ki, Heydər Əliyev böyük ideyalar və onları həyata keçirməsinə üçün gəncliyə örnək olan bir məktəb yaratmışdır. Dahi rəhbər gənclərə qayğı ilə yanaşır, onlarda liderlik bacarığını xüsusi önə çəkir, ölkə, xalqımızın sabahı naminə böyük işlər görməyə çağırır.

Bütün görüş və söhbətlərdə bir fikri daha çox yaddımda qalıb, xırda hissələr qapılmağın, kiçik mövzulardan çıxın, - deyirdi, böyük əsərlər yaradın. Unutmayın ki, sizin yaradıcılığınız sənət əsərləri həm də tarixdir, bu xalqın yaşamaq salnaməsidir. Böyük iş böyük sığrayı, böyük də həzrətli tələb edir. Sənət adamları üçün ruhan həzzirlik çox yüksək qiymətləndirir. Bir də təhsili başa vurduqdan sonra Azərbaycanca qayıdıb, doğma vətənə xidmət göstərməyi tövsiyə edirdi. Təhsilini başa vurduqdan sonra Azərbaycanca qayıtmamaq deyirdi. Mənim tələbim də məniyyətimdə o görüşdən doğan təəssürat daşıyırdı. Əslində mənim təhsil aldığı institut Rusiya üçün kadrlar hazırlayırdı və mənə Pyatkovsk şəhərinə baş rəssam göndərilirdi. Azərbaycançadan gələn dövlət həyatı və sənət tələbini müəyyənləşdirirdi.

Sonra söhbəti ulu öndərin abidəsi üzərində aparıldığı yaradıcılıq axtarışlarına yönəltdi:

"Heydər Əliyev obrazı o dahi insana, onun çoxşaxəli titənlik fəaliyyətinə uyğun sənət həlli tələb edirdi. Çox düşüncə dəşidirdi, sonra

qət etdim ki, Heydər Əliyevin həyatı kimi dinamik, sanki hərəkətdə olan, daim ölkənin dünəni, bu gününü və gələcəyini düşünen bir obraz yaradılmalıdır. Əsərdə heykəltəraşlığımızın, memarlığın ənənəvi üsulları ilə ən son nailiyyətləri vətəndə təşkil etməli idi. Mövzunu da bu traktovkada həll etməyə çalışdım. Bəzən irad da tutur, "klassikadan çıxırsan" - deyirdilər. Amma mən Heydər Əliyev şəxsiyyətinin arxasınca gedərək abidəni plastik nöqtəyi-nəzərdən həll etməyə çalışdım. O böyük insana layiq abidə yaratmaq üçün təxminən 5-ə yaxın obraz üzərində gərgin yaradıcılıq axtarışları apardım və həll variantını tapdım.

Burada bir vacib məsələ də abidənin insani ölçülər (mütənəsiblik) üzərində qurulmasıdır. Hazır modelin böyüdülməsi diqqət tələb edir. Ona görə də heykəl üzərində işləyərkən ölçülərə daim diqqət yetirilir. Elə daqiq işləməlisən ki, mexaniki olaraq həcm böyüdüldəndə proporsiya pozulmasın, obraza xələl gəlməsin. İnsan nəfəsi ilə qızın və insanla bərbəşə əlaqədə olan abidə yaratmağa çalışdım.

Söhbətə ara verdi. Hiss edirsən ki, yaddaşı çözüldü:

"Bilirsen, hazır abidənin yeri də uğuru şərtləndirən ən mühüm amillərdir. Yəqin xatırlayırsan, Gəncənin Baş Meydanının mərkəzində vaxtilə abidə qoyulmuşdu, mövqə düzgün seçilməyirdi, gündün müxtəlif vaxtlarında abidənin görünüşündə problem yaranırdı. Güntədən sonra heykəlin üzünə kölgə düşür, qapqara görünürdü. Çünki Günəş arxadan düşürdü.

Bizim meydanın genişliyini (apogeyliyini), Günəşin hərəkət istiqamətini nəzərə alaraq heykəlin meydanın şəkərində qoyulması dəqiqləşdirildi. Günəş təzədən çıxır, günorta abidəni işıqlandırır, axşam da yan tərəfdən düşür. Qərbdə də olsa Günəş sanki Heydər Əliyev başına firlənir.

Söhbət heykəl üzərində aparılan yaradıcılıq axtarışlarına yönəldir, görüşüb söhbət etdiyi, məsləhət aldığı sənətkarlara soruşuram:

"Tokay Məmmədova çox söhbətlərimiz oldu, maraqlı fikirləri var idi, nəzərə aldım. Ümumiyyətlə, abidəyə maraqlı böyük idi. Ölkəmizin bütün ali-sənətkarları, incəsənət xadimləri emalatxanada oldular, öz fikirlərini söylədilər.

Abidənin ucaldılmasının maraqlı tarixçəsi var. O vaxt mənim heykəltəraş Səlavət Şərkəbovun başlığı ilə bir qrup sənətkar Bakıda Sarayın qabığına ucaldılacaq abidə üzərində işləyirdi. Həmin yaradıcı qrupun üzvləri Gəncəyə gəldi. Məqsədləri ulu öndərin abidəsinin Gəncə şəhərində də ucaldılması imkanlarını öyrənmək idi. Şəhərlə tanışlıqdan, insanlarla söhbətdən sonra qədim şəhərdə ulu öndərə olan ehtiramı öyrəndik, qərara alındı ki, dahi şəxsiyyətin heykəli Gəncədə də qoyulmalıdır.

On beş günlük fasilədən sonra onları Gəncəyə yenidən gələndə artıq abidə ucaldılması fikri qətişmişdi:

"Mənə icra hakimiyyətinə dəvət etdilər, dedilər ki, moskvalı sənət adamları abidəni sizin işi-

ləməyinizi təklif edirlər. Əslində bu Moskvada təhsil aldığım illərdə maneə dərs demiş müəllimlərim və sənət dostlarının təşəbbüsü idi. Moskvalı sənətkarların Şərifin yaradıcılığına münasibəti və təklifləri şəhər rəhbərliyi tərəfindən birmənalı qarşılanmayıb. Məsələni çox konkret qoyublar: Sən bu işi bacaracaqsanmı...?

Bu məsul vəzifə gəncəli heykəltəraş tapşırıqlardan sonra gərgin yaradıcılıq axtarışları başlandı. İlk eskizlər yarandıb. Çox gərgin və məsul bir iş idi: "Həyatımda qədim hissəsinə də xalqımıza həsr edəcəm" - deyən, öz vətəninə və xalqını daim müqəddəs tutan bir rəhbərin obrazı yaradılmalı idi. Ulu öndər həmişə hərəkətdə olub, çevik olub, ən çətin məqamlarda belə siyasi uzaqgörənlik, qətiyyət nümayiş etdirib. Səde, səmimi insan, öz xalqını, millətini qəlbən sevmə və ona xidməti həyatı əməli hesab edən bir insana möhtəşəm abidə yaradılmalı idi:

"Tələ mənə Heydər Əliyevlə bir neçə dəfə görüşmək xoşbəxtliyi nəşib edib. Tələbəlik dövründə olan görüş, respublika tədbirlərində yaranan münasibət... Sonra Şuşada Molla Pənəh Vəqifin məmurları kompleksində Qars şəhərində onun adını daşıyan parkın formalığına diqqət etdim. Parkın açılışına ulu öndər də dəvət olunmuşdu.

Bütün bu görüşlərdə mən onun möhtəşəmliyini hiss etmişdim. Bununla yanaşı, dahi şəxsiyyətin obrazını daha dərinlən öyrənməyə cəhd etdim. Ulu öndərin şüx, çevik hərəkəti, təyyarədən düşdüğü meqamlar, kreslodə oturuşu, bəynəlxalq tədbirlərdə Azərbaycanın tə-

ləyi ilə bağlı məsələlərdə göstərdiyi qətiyyət və uzaqgörənlik kimi lentə kimi gözərlim onundən keçdi. İlk mərhələdə bütün bu variantları işlədim:

Söhbət edə-edə emalatxanada sıra ilə düzülmüş eskizləri göstərir.

"Budur onlar... Bütün bu eskizlərə baxandan sonra ölkə başçısı meydanı ucaldılacaq abidəni seçdi. Fikir vermisənmi, abidə sanki ona baxan hər bir şəxsle təmasdadır. Əslində heykəltəraşlıqda yeni bir formadır. Bütün şəxsi keyfiyyətlərini ifadə etmək, həm də əsl Azərbaycan kişisinin görülməlidir. Əli arxasında dərin düşüncələrə dalıb, Azərbaycanı, onun bu günü və daha işıqlı sabahı haqqında düşündür.

Abidə üzərində aparılan yaradıcılıq işi ölkəmizin demək olar ki, bütün görkəmli sənət adamlarının diqqət mərkəzində idi. Fərdad Bədalbəyli, Tahir Salahov, Nəriman Həsənzadə və bir sıra digər görkəmli şəxsiyyətlər əsərlə tanışlıqdan sonra səmimi fikirlər söylədilər. Həmyerlimiz, respublikanın Xalq artisti Mobil Əhmədov heykəllə tanışlıq zamanı öz hissələrini məmnunluqla ifadə etdi:

"Mən xoşbəxtəm ki, doğulub böyüdüyüm şəhərdə belə bir heykəl ucaldılacaq. Gəncənin Baş meydanında qoyulan möhtəşəm abidə o, sakirlər, ən əziz tarixi günlərimizi abidəyə keçirir, qonaqlar abidəni ziyarət edir, heykəl tarixi çıxışlara qərq olur. Doğum günlərimizə isə abidəyə insan axını, rəhbərə ümumxalq məhəbbətinin vüsətili sözlə ifadə etmək mümkün deyil..."

yətinə öz töhfənizi verirsiniz. Sizin çoxşaxəli yaradıcılığınızda akademik məktəbin ənənələri ilə Şərq incəsənətinin bədii xüsusiyyətləri harmoniya şəklində birləşir. Yaradığınız heykəl və monumental əsərlər heykəltəraşlıq sənətinə şərəfli sənət töhfələridir, istedad və sənətkarlığınızın nəticəsi kimi dünyanın müxtəlif şəhərlərinin küçə və meydanlarını bəzəyir".

Heykəltəraş Şərif Şərifovun yaradığı sənət əsərləri respublikamızla yanaşı, Moskvada Şərif Xalqın Dövlət Qalereyasında, Rusiya Respublikası Akademiyası və Mədəniyyət Nazirliyinin İttifaq muzeylərində saxlanılır. Amerika, Fransa, Çexiya, Polşa və bir sıra digər ölkələrdə 20-yə yaxın əsəri var.

"Gəncə Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının qədim, zəngin tarixini özündə əks etdirən bir diyardır, gözəl şəhərdir. Biz hamımız - harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı Gəncə ilə, onun qədim və zəngin tarixi ilə fəxr edirik...". Bu fikirlərin müəllifinə qədim şəhərə göstərdiyi diqqət və qayğıya görə gənclilərin də məhəbbəti sonsuzdur. Şəhərin Baş Mədəniyyət və Sənət abidəsi də bu məhəbbətin möhtəşəm ifadəsidir.

Bu gün ulu öndərin abidəsinin qoyulduğu məkan şəhər tədbirlərinin mərkəzinə çevrilib, sakirlər, ən əziz tarixi günlərimizi abidəyə keçirir, qonaqlar abidəni ziyarət edir, heykəl tarixi çıxışlara qərq olur. Doğum günlərimizə isə abidəyə insan axını, rəhbərə ümumxalq məhəbbətinin vüsətili sözlə ifadə etmək mümkün deyil...